

Ontwikkelteam: een nieuwe kijk op nascholing

Eigen ontwikkelvraag als vertrekpunt voor professionele groei van de leerkracht

In een ontwikkelteam wordt niet langer kennis overgedragen vanuit de trainer naar de leerkrachten, maar geeft de leerkracht zelf aan wat zijn vragen en behoeften zijn rondom een thema. Hierdoor is hij zelf eigenaar van zijn ontwikkelvraag en intrinsiek gemotiveerd. De opbrengst van een ontwikkelteam is altijd een deelbaar product dat daadwerkelijk iets toevoegt aan de eigen onderwijspraktijk.

Binnen het thema wetenschap en technologie wilden twee leerkrachten de leerlingen meer leren dan 'alleen een proefje doen'. Deze wens is in het ontwikkelteam gevoed met theorie over onderzoeksvaardigheden en de onderzoekende houding. Dit heeft geleid tot een lessenserie met een leerlijn voor de hele school. De leerkrachten zijn nu de experts binnen het schoolteam en worden zelfs door andere scholen ingehuurd. Dit voorbeeld laat zien dat het begint met de ontwikkelvraag en intrinsieke motivatie van de leerkracht. De aanwezige kennis en wensen zijn hiermee het uitgangspunt van het ontwikkelteam.

Van trainen naar begeleiden

Het kerngedrag van de trainer is begeleidend in plaats van overdragend. Naast een flexibele houding vraagt dit ook om vertrouwen te hebben in de professionaliteit van de leerkracht. De begeleider zal maatwerk moeten verzorgen, waarbij het balanceren is tussen sturen en loslaten.

De begeleider zal moeten sturen in groepsvorming rondom gelijksoortige ontwikkelvragen, die door de leerkrachten worden geformuleerd. De teams bepalen dan de focus van hun verdere proces, waarbij de leerkracht zijn kans benut om in de klas zijn ideeën uit te proberen en daarop te reflecteren. Hoewel de leerkracht volledig eigenaar is van zijn professionalisering, krijgt hij wel structuur aangereikt. Een schooljaar lang wordt stap voor stap gewerkt aan de antwoorden op de ontwikkelvraag. Hierbij is in een [tijdspad](#) een aantal bijeenkomsten vastgesteld met realistische deadlines voor zowel de halfproducten als het eindproduct. De vaste bijeenkomsten staan in het teken van inhoudelijke input van experts en literatuur, reflectie, feedback en het maken van een plan van aanpak. De ruimte om als leerkrachten met elkaar te spreken over de onderwerpen is erg belangrijk, ze geven aan dat ze veel energie uit die wederzijdse inspiratie halen. De tijd die voor een ontwikkelteam is gereserveerd kenmerkt zich door veel eigen werktijd tussen de bijeenkomsten in. Deze tijd wordt gebruikt voor: literatuuronderzoek, het uitwerken van het product, uitproberen van de

Meer voorbeelden van eindproducten

Thema: Duurzaam leren

Groeiboekjes waarin de kinderen hun eigen leerproces wat betreft spelling bij kunnen houden. De leerkracht die het groeiboekje heeft uitgewerkt heeft haar verhaal later ook [landelijk gepubliceerd](#).

Thema: Breinvriendelijk leren

Artikel over bioritme in de klas, met een test voor leerlingen. De leerkracht is daar later mee verder gegaan en heeft geleid tot een artikel: [de klok gelijk zetten](#).

Thema: Wetenschap en Technologie

Meerdere praktijkgerichte lessenseries over wetenschap en technologie, te vinden op: [AWBR ontwikkelteam](#).

producten van anderen en collegiaal overleg. Vrijheid in gebondenheid en de intrinsieke motivatie van de leerkrachten zijn dus de kenmerken van het proces.

Begeleiden op proces en inhoud

De ervaring leert dat het goed is om twee begeleiders aan het ontwikkelteam te verbinden. De inhoudelijke begeleider heeft kennis van het thema, onderzoek en kan het ontwerpproces overzien en inschatten waar er gestuurd en losgelaten moet worden. De procesbegeleider kan door kennis van de schoolbestuur specifieke praktijk en een coaching achtergrond sturen op positieve groepsprocessen en praktijkgerichte producten. De begeleiders vangen het ongemak op dat ervaren wordt door de deelnemers in het onzekere beginproces, de fase tussen het formuleren van de ontwikkelvraag en het maken van het plan van aanpak. Door deze combinatie van begeleiders is er vertrouwen in zowel het groeps- als het inhoudelijke proces. De teams voelen zich gesteund in hun professionaliteit en dit is zichtbaar in het eindresultaat.

Deelbaar product

De deelnemende leerkrachten waren trots op hun eindproduct. Het heeft een kop en een staart en is klaar om te delen met anderen. Dit is de meerwaarde boven zelfstandige proeftuintjes die vaak onaf in een lade worden geschoven. De producten hebben bewezen inzetbaar te zijn in het onderwijs en de leerkrachten zijn zelf expert geworden door de opgedane kennis in het ontwikkelproces. De deelbaarheid van de producten is vergroot door ze te plaatsen op de algemene website van het bestuur. Daarnaast helpt het om een budget te hebben om de producten te realiseren. De verantwoording over een budget stimuleert de deelnemers om kwalitatief goede en duurzame producten te ontwerpen. De feestelijke eindbijeenkomst is de afsluiting van een inspirerend ontwikkeltraject waarvan iedere deelnemer eindigt met een tastbaar product.

Bovenstaande inzichten komen uit de ervaring van het begeleiden van vier opvolgende ontwikkelteams: breinvriendelijk leren, duurzaam leren en tweemaal wetenschap & technologie.

drs. José van Gelderen is docent Wetenschap en Techniek aan de Hogeschool van Amsterdam en is de inhoudelijk begeleider van de ontwikkelteams van de AWBR Academie.

Anita Helderma is onderwijscoach, opleider in de school en procesbegeleider van ontwikkelteams bij de AWBR Academie.

Eindproduct: film

Binnen het ontwikkelteam breinvriendelijk leren zijn de leerkrachten met een ontwikkelvraag rondom 'zintuigelijk rijk leren' bezig geweest. Het gebruiken van meerdere zintuigen kan bijdragen aan het onthouden van de leerstof. Zij hebben liedjes en versjes gebruikt om de leerlingen spellingsregels beter te laten onthouden. Ze hebben een stappenplan ontwikkeld waarbij in de bovenbouw bewust de inbreng van leerlingen werd gestimuleerd. Door het beschikbare budget kon er een filmploeg worden ingehuurd. De leerkrachten en de filmploeg hebben vervolgens een informatieve film gemaakt over zintuigelijk rijk leren met de leerlingen in de hoofdrol. De leerkrachten gaven aan dat het zonder deze interventie was gebeven bij het stappenplan. Nu staat er een duurzaam aansprekend [eindproduct](#) dat zowel op de Pabo als door de school met trots wordt gebruikt.

Enkele suggesties bij het opstarten van een ontwikkelteam:

- Neem een thema dat leeft bij de leerkrachten en dat gedragen wordt door het bestuur.
- Zorg dat de planning vooraf bekend is en organiseer een vrijblijvende oriëntatiebijeenkomst.
- In de praktijk blijkt dat teams beter functioneren dan eenlingen en dat leerkrachten die bij elkaar op school zitten een beter werkend team zijn dan een team met leerkrachten van verschillende scholen.
- Begeleiders die af en toe ook om andere redenen zichtbaar zijn op de scholen zorgen voor extra stimulans.
- Het organiseren van de bijeenkomsten op de scholen van de deelnemende leerkrachten geeft de anderen een kans om eens ongegeneerd te 'gluren bij de burens' en dat zorgt voor verbondenheid.
- Organiseer een platform waar de deelbare producten te vinden zijn zoals: AWBR academie ontwikkelteams

